

Komparace využití metod AAK u osob s demencí v České republice a v zahraničí

V Evropě žije v současné době zhruba 9,5 milionu osob s demencí, přičemž v České republice jde zhruba o 150 000 osob.¹ Vzhledem k tomu, že u osob postižených demencí v průběhu rozvoje nemoci často dochází ke zhoršení komunikačních schopností, je vhodné zabývat se možnostmi řešení tohoto problému. MPSV se tomuto tématu věnuje prostřednictvím svého systémového projektu Rozvoj systému sociálních služeb, v rámci něhož byla zpracována **Analýza využití metod AAK u osob s demencí a osob s PAS v zahraničí.**² Analýza sledovala situaci spojenou s využíváním metod alternativní a augmentativní komunikace (dále jen „AAK“) pro osoby s demencí i osoby s PAS v České republice a dále ve čtyřech evropských zemích (pro každou z obou cílových skupin). Nyní se zaměříme na využití metod AAK u osob s demencí, které analýza zmapovala ve Velké Británii, Německu, Francii a Švédsku.

Na úvod by bylo vhodné ujasnit si základní pojmy, se kterými zde operujeme. Jedná se o definici, cíle, prostředky a členění AAK. Ta je v nejjednodušším slova smyslu definována jako náhrada či doplnění komunikace psané či mluvené. Cílem AAK je kompenzace nastalých komunikačních deficitů a její prostředky umožňují proces aktivního dorozumívání. Tyto prostředky členíme na komunikační systémy bez pomůcek a komunikační systémy s pomůckami, které se dále mohou dělit na pomůcky technické a pomůcky netechnické povahy.³

ČESKÁ REPUBLIKA

V České republice jsou, dle zjištěných dat, metody AAK u osob s demencí využívány především pro podporu udržení si stávajících schopností v co možná nejdelším časovém horizontu a dále také pro podporu zachování individuality jedince. Je zde k dispozici velké množství pomůcek, které se využívají. Jedná se technické i ne-

technické prostředky komunikace. Mezi nejčastěji využívané technické prostředky AAK patří v České republice notebooky, komunikátory, tj. zařízení s hlasovým výstupem, dále pak přepis mluvené řeči do psané podoby či programy pro nápovědu slov. Co se týká netechnických pomůcek, pak se v České republice využívají především komunikační tabulky, obrázky, fotografie, předměty či piktogramy.

V rámci této analýzy byly objeveny a pojmenovány typicky využívané a osvědčené prostředky AAK v jednotlivých zemích. V obecné rovině jsou prostředky AAK u osob s demencí využívány ve všech čtyřech sledovaných zemích, avšak v každé ze zemí se jedná o rozdílnou míru využití, která je přímo úměrná k individuální situaci v dané zemi.

VELKÁ BRITÁNIE

Ve Velké Británii jsou nejčastěji využívány obrázky, komunikační kartičky, obrázkové mapy, fotografie, zjednodušený způsob mluvy či hudba. Jsou zde tedy využívány komunikační systémy bez pomůcek i s pomůckami. Zajímavostí je, že v některých případech jsou pro podporu komunikace a kognitivních schopností využívány také asistivní pomůcky a technologie.

FRANCIE

Francie je ze všech zkoumaných zemí v rámci tohoto výzkumu zemí s nejpracovanějším systémem AAK. Stejně jako tomu bylo v případě Velké Británie, ve Francii se využívají prostředky AAK bez pomůcek i s pomůckami. Jako jedny z nevyužívanějších pomůcek označují dotázaní Francouzi piktogramy, dále gesta či znaky, tedy pomůcky netechnického charakteru. Stále častěji jsou však využívány také technické pomůcky, mezi které se zde řadí komunikační tabulky, softwary pro PC a aplikace pro tablet či telefon.

ŠVÉDSKO

Využívání prostředků AAK ve Švédsku se na první pohled nikterak neliší od ostatních zmiňovaných zemí. Využívají se zde prostředky AAK bez pomůcek (mimika, gestika, řeč těla) i s pomůckami (obrázky, fotografie, aplikace pro telefony, GPS lokátory a mnohé další). Avšak ve Švédsku se objevuje jedna poměrně kontroverzní pomůcka, kterou je GPS lokátor. Tato pomůcka vzbuzuje mezi Švédy rozporuplné reakce. Jak autoři výzkumu uvádí, GPS lokátor může být dobrý sluha, ale také zlý pán. Na jednu stranu může tato pomůcka pomoci zajistit větší svobodu a nezávislost osobám trpícím demencí, kterým poskytne volný pohyb kdekoliv, na stranu druhou vzhledem k tomu, že jsou osoby prakticky pod neustálým dohledem, jsou omezovány základní práva a svobody dotčeného občana.

Zároveň zde bylo vybudováno národní centrum pro demenci, které slouží především pro zajištění informovanosti jak odborné, tak laické veřejnosti ve smyslu péče a komunikace s osobami s demencí.

NĚMECKO

Jako jediné ze zemí nevykazuje Německo žádné typicky osvědčené či nejužívanější metody a postupy. Ovšem pokud jsou lidé s demencí schopni verbální komunikace, pak se v Německu často používají jakožto metoda AAK idiomy či dokonce vlastní kód jazyka, který vede člověka k vytvoření svého vlastního slovníku. U osob, které nejsou schopny verbální komunikace, se pak využívají různé neverbální formy komunikace, jako jsou například gestika či mimika.

ZÁVĚR

Z výše zmiňované studie vzešla mnohá doporučení, která by bylo vhodné v České republice implementovat. Inspirativní pro nás může být například zřízení národního centra pro demenci po vzoru Švédska. Další z možností je například vytvoření jednotného symbolu pro osoby se specifickými komunikačními potřebami či vytvoření jednoho webu s veškerými potřebnými informacemi.

Možností je nepochybně hodně. MPSV se v nadcházející době bude postupně snažit tato doporučení zpracovat, realizovat a především uvést do praxe!

¹ Prevalence demence v Evropě. Česká Alzheimerovská společnost [online]. Dostupné z: <http://www.alzheimer.cz/clanky/alzheimerova-choroba-ve-svete/prevalence-demence-v-evrope/>

² ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z. ú. Analýza využití metod AAK u osob s demencí a osob s PAS v zahraničí [online]. 2020. Dostupné z: http://rssl.mpsv.cz/wp-content/uploads/2021/01/Demence_PAS_Zahranici_Analyza_final.pdf

³ ACCENDO – Centrum pro vědu a výzkum, z. ú. SOUHRN NÁSTROJŮ AAK PRO OSOBY S DEMENCÍ V ČESKÉ REPUBLICE [online]. 2020. Dostupné z: http://rssl.mpsv.cz/wp-content/uploads/2021/01/Demence_CR_final.pdf

